

6. Berger P. L. The Social Construction of Reality. A Treatise on sociology of Knowledge / P. L. Berger, T. Luckmann. – New York : Penguin, 1991. – 249 p.
7. Deaux K. Reconstructing Social Identity / K. Deaux // Personality and Social Psychology Bulletin. – 1993. – Vol. 19. – № 1. – P. 4–19.
8. Greenfeld L. National Identity / L. Greenfeld, J. Eastwood // Oxford Handbook of Comparative Politics [C. Boix, S. C. Stokes (Eds.)]. – Oxford : Oxford University Press, 2007. – P. 256.
9. Hobsbawm E. J. Nations and nationalism since 1780: Programme, myth, reality / E. J. Hobsbawm. – Cambridge : Cambridge University Press, 1995. – 212 p.
10. Levin K. *Resolving Social Conflicts*: selected papers on group dynamics [1935–1946] / K. Levin. – New York : Harper and Brothers. 1948. – 230 p.
11. Markus H. Self-schemata and processing information about the self / H. Markus // *Journal of Personality and Social Psychology*. – 1977. – Vol. 35. – № 2. – P. 63–78.
12. Stryker S. The Past, Present, and Future of an Identity Theory / S. Stryker, P. J. Burke // *Social Psychology Quarterly*. – 2000. – Vol. 63. – № 4 (Special Millenium Issue on the State of Sociological Social Psychology). – P. 284–297.
13. Tajfel H. Human groups and social categories / H. Tajfel. – Cambridge : Cambridge University Press, 1981. – 384 p.
14. Turner J. C. The significance of the social identity concept for social psychology with reference to individualism, interactionism and social influence / P. J. Oakes, J. C. Turner // *British Journal of Social Psychology*. – 1986. – Vol. 25. – № 3. – P. 231–252.

Федорченко Т.Є., м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ УРОКУ-ТРЕНІНГУ ДЛЯ ПІДЛІТКІВ УРАЗЛИВИХ КАТЕГОРІЙ З ФОРМУВАННЯ ПРОСОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

Стаття присвячена розгляду актуальних питань, спрямованих на впровадження уроків-тренінгів з формування просоціальної поведінки учнів уразливих категорій у навчально-виховному процесі школи. Представлено мету, завдання, очікувані результати уроку, які базуються на формуванні у підлітків свідомого ставлення до людських чеснот, сприяють розвитку якостей просоціальної особистості, вміння вирішувати групові суперечності, виховують почуття довіри один до одного, відповідальності за свої вчинки та дії.

Ключові слова: *урок-тренінг, підлітки уразливих категорій, формування просоціальної поведінки*

Реформування освіти в Україні зумовило корінні зміни у навчальному процесі. Навчальні заклади України впроваджують нові технології навчання, популярними серед яких є комп'ютерне навчання, методи проектів, інтерактивні методики. Цілі й завдання, які стоять перед освітянами сьогодні, вимагають упровадження не лише нових педагогічних технологій, методів і прийомів, а й форм організації навчання. Нові форми навчання розвивають і

Особистість у просторі виховних інновацій

нові відношення між педагогом і учнем, нові суб'єкт-суб'єктні стосунки. Саме групова форма роботи, що набула популярності, сприяє особистісно-зорієнтованому навчанню.

Пошук шляхів активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках - не нова проблема в дидактиці. Проблемами методики уроку, шляхів його вдосконалення переймалися багато вчених і учителів таких як: А. Алексюк, Ю. Бабанський, Є. Ільїн, М. Махмуток, В. Онищук, І Підласий, О. Пометун, Л. Пироженко, Д. Тхоржевський, Н. Яковлев. У посібнику "Педагогіка" Н. Мойсеюк наведено визначення нестандартного уроку, як імпровізоване навчальне заняття, що має нестандартну структуру. Назви уроків дають деяке уявлення про цілі, завдання, методику проведення таких занять. До найпоширеніших типів нетрадиційних уроків відносять: уроки-ділової гри, уроки-змагання, уроки типу КВК, уроки-консультації, комп'ютерні уроки, театралізовані уроки, уроки з груповими формами роботи, уроки, які ведуть учні, уроки-конкурси, уроки-тренінги або тренінги.

Отже, урок-тренінг з формування просоціальної поведінки підлітків уразливих категорій - це одночасно: цікавий процес пізнання себе та інших, спілкування, ефективна форма опанування знань, інструмент для формування умінь і навичок (ефективної комунікації, самоконтролю, роботи в команді, прийняття рішень), форма розширення досвіду, який орієнтований на запитання та пошук, це рівень та обсяг компетентності учнів (соціальної, емоційної та інтелектуальної), самостійність, здатність до прийняття рішень, до взаємодії, позитивні цінності, ставлення, ідеали. Це нові підходи: співпраця, відкритість, активність, відповідальність, нові знання: інтенсивне засвоєння, уточнення, позитивні цінності, зміна ірраціональних переконань і оновлення психологічних установок [2, с.14].

Позитивні можливості уроку-тренінгу: доброзичливе емоційне налаштування у групі, культурна ідентичність, подолання мовного бар'єру, вільне вираження почуттів, внутрішній контроль, творче самовираження, розвиток уяви, нівелювання негативних психологічних станів.

Особистість у просторі виховних інновацій

Важливо зазначити, що основою уроку-тренінгу є педагогіка співробітництва і розвивального навчання. В її основу покладено ідеї радянського психолога Л.С. Виготського, який зазначав, що: соціальне оточення дитини є основним джерелом її розвитку; навчання відбувається шляхом наслідування; важливо не те, що дитина вміє робити тут і тепер, а те, що вона сьогодні може виконати за допомогою дорослого або у співпраці з іншими, а завтра - вже самостійно (це і є зоною її найближчого розвитку); навчання і виховання здійснюються у процесі колективної діяльності; зміст навчання повинен мати превентивний характер з урахуванням зони найближчого розвитку дитини; для ефективного впливу необхідно використовувати методи, що базуються на активній участі і співпраці учнів між собою і з учителем (Л. Виготський, 1984).

Отже, запропонований нами урок-тренінг “Твори добро, бо ти людина” має певну мету і чітко структуровану основу. Метою уроку було: загострення уваги підлітків на понятті просоціальної поведінки, формування свідомого ставлення до людських чеснот, сприяння розвитку якостей просоціальної особистості, вміння вирішувати групові суперечності, працювати в групах, оцінювати інформацію, виховувати почуття відповідальності за свої вчинки та дії, формування соціально активної особистості.

Завдання передбачали:

- фіксація уваги підлітків на сутнісних особливостях просоціальної поведінки,
- розвитку якостей просоціальної особистості;
- декларування ціннісного ставлення до соціального оточення і до себе;
- моделювання і розв'язання життєвих, пізнавальних та соціальних ситуацій, демонстрація бажаних поведінкових актів, вміння будувати конструктивні стосунки в групі, прагнення до діалогу, формулювання власної думки, вміння аргументувати й дискутувати;
- сформованість навичок асертивності, поваги до альтернативної думки;

Особистість у просторі виховних інновацій

- гальмування поведінкових тенденцій підлітків, що мають асоціальну спрямованість.

Очікуваними результатами уроку стали: формування у підлітків умінь організації позитивної міжособистісної взаємодії; нових знань відповідно поняття просоціальної поведінки та рис просоціальної особистості; навичок роботи у команді; уміння пояснювати, визначати пріоритетні цінності просоціальної особистості; порівнювати і аналізувати поведінкові прояви, відрізняти добро і зло; дискутувати, аргументувати свою думку, давати власну оцінку подіям і явищам; формулювати і висловлювати власне ставлення до поставлених запитань; пояснювати своє ставлення до визначеного змісту вправ, завдань, проблемних ситуацій.

Проведення учителем уроку у формі тренінгу дає можливість застосовувати різноманітні методи і прийоми, створювати комфортні умови для співпраці з учнями, виявляти майстерність, розвивати вміння та навички спілкування. Як приклад проведення цікавої форми роботи на уроці можна запропонувати учням проаналізувати “Притчу про цвяхи”. Метою її було ознайомлення підлітків з поняттям притчі, її значенні у набутті життєвого досвіду, формуванні уявлень про важливі життєві цінності, просоціальні якості поведінки.

Учитель звертає увагу учнів на значення притчі у житті людей, яка допомагає їм замислюватися на своєю поведінкою, а інколи змушує посміятися над своїми помилками. Притчі — це не просто тексти, не просто розповіді. Кожна з них може щось дати, навчити чогось, в ній закладена певна правда, глибокий зміст. Притчі прискорюють процес набуття життєвого досвіду, дають можливість висловлювати свої думки через власне розуміння та порівняння своїх вчинків і переживань.

Підводячи підсумки уроку-тренінгу учитель ноголошує на тому, що підлітки не повинні бути байдужими: добро, щедрість, милосердя — це життя людини заради інших, щире бажання допомогти, любов до батьків, близьких, Батьківщини, здатність до самопожертви. Зло — бажання отримати від життя

все можливе, не рахуючись ні з ким, замкненість, і зосередженість на власних проблемах, амбіціях. Совість і сором — це регулятори людської поведінки, совість взаємопов'язана з відповідальністю людини перед собою. Важливість осмислити свою життєву позицію, стати добрішим, чуйним, кращим, досконалішим — завдання кожного з учасників тренінгу.

Таким чином, під час проведення уроку-тренінгу створюються рівні умови для всіх учасників. Адже рівність і повага між усіма членами групи є обов'язковою умовою ефективного засвоєння нових знань і поглядів. Тренінг формує у членів групи почуття довіри одне до одного, до учителя-тренера, а також до нових ідей і до нової інформації. Ефективність таких уроків полягає в тому, що учні не тільки отримують інформацію, а й мають змогу поділитися зі своїми друзями власними знаннями та прикладами з життя. Учні зацікавлені нетрадиційне проведення уроків [1].

Підсумовуючи викладене, варто відмітити, що при проведенні уроків-тренінгів повинно бути враховано: цілеспрямованість, раціоналізація й диференціація інформаційного наповнення уроку: науковість та структурування змісту; обґрунтовано вибір засобів, методів і прийомів, орієнтованих на навчання, що розвиває особистість; оптимальне сполучення репродуктивних і продуктивних методів навчання (проблемні, частково-пошукові, дослідницькі); діалогічність методів, орієнтація їх на самостійність і активність учнів у процесі навчання; розмаїтість форм організації навчальної діяльності учнів; варіативний підхід до формування структури уроку-тренінгу; оптимальне співвідношення всіх дидактичних принципів і правил.

Література

1. Кириченко В. І., Нечерда В. Б., Тарасова Т. В. Формування просоціальної поведінки підлітків уразливих категорій у загальноосвітніх навчальних закладах: до проблеми дослідження / Валентина Кириченко, Валерія Нечерда, Тетяна Тарасова // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол.: Безлюдний О. І. (гол. ред.) та інші]. – Умань: ФОП Жовтий О. О., 2017. – Випуск 56. – С. 167–174.
2. Сучасний урок, інтегративні технології навчання / Пометун О. Л. Пироженко. - К.: видвництво А.С.К., 2005. - 192с.
3. Технології формування просоціальної поведінки учнів в умовах превентивного виховного середовища : посібник / В.Оржеховська, Т.Федорченко. – Черкаси: Чабаненко Ю., 2016. – 194 с.
4. Федорченко Т. Є. Тренінгова технологія – як основа корекційної роботи з неповнолітніми з девіантною поведінкою / Тетяна Федорченко, Марія Микитенко // Психолого-педагогічні проблеми

Харитоновна О.В., м. Боярка

ФОРМИ ТА МЕТОДИ РОБОТИ У ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ: СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ НАСТАНОВ В.СУХОМЛИНСЬКОГО

В статті висвітлено досвід роботи педагогічного колективу дошкільного навчального закладу по впровадженню в освітній процес педагогічних ідей відомого українського педагога, гуманіста В. Сухомлинського з питань виховання дітей дошкільного віку.

***Ключові слова:** гуманізація освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі, інноваційні технології, форми та методи роботи, творча та педагогічна спадщина В.Сухомлинського.*

Перед освітою, сім'єю, суспільством стоїть завдання виховання гуманної людини, яка у своїй діяльності зважатиме на інтереси інших, цінуватиме особистість кожної людини. Яскравим прикладом розв'язання даної проблеми є педагогічний досвід вітчизняного педагога В. О. Сухомлинського, творча спадщина якого має велике теоретичне і практичне значення.

Кандидат педагогічних наук, доцент Алла Колишкіна зазначає, що педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського зазнала певних змін, вона безперервно збагачувалася, поглиблювалася. Окремі аспекти педагогічної діяльності В. О. Сухомлинського стали предметом вивчення науковців як на теренах нашої держави (М. Я. Антоненць, І. Д. Бех, В. І. Бондар, І. А. Зязюн, В. Г. Кузь, О. Я. Савченко, М. Л. Сметанський), так і за її кордонами (А. М. Борисовський, Б. Ф. Кваша, М. І. Мухін, С. Л. Соловейчик, В. Г. Риндак).

Педагогічна концепція педагога високогуманна і демократична, органічно поєднує класичну і народну педагогіку. Саме вона продовжує займати щільне місце в роботі педагогів, які працюють в дошкільних навчальних закладах.

Дитинство – яскрава та неповторна сторінка в житті кожної людини, а дитячий садок – це той світ, в якому дитина проживає найважливіший період